

Kunnskapssenter
for Laks og Vannmiljø

Kunnskapssenter for Laks og Vannmiljø

En samarbeidsarena for forskning, næringsliv, forvaltning og allmennhet

Truer fiskerne egenarten til Namsenlaksen?

Villaksens egenskaper lar seg endre. Det har systematisk avl av villaks fram til dagens oppdrettslaks vist. På bare åtte-ni generasjoner er for lakseoppdretterne nyttige arvbare egenskaper endret, og nå vokser oppdrettslaksen raskere, utnytter fôret bedre, de kjønnsmodnes senere og de er mer motstandsdyktig mot noen sykdommer. Laksens egenart er derved endret til å egne seg bedre til et liv i oppdrett og mindre til et liv i naturen. Det er også kjent at hardt og sterkt selektivt fiske har endret egenarten til noen få marine fiskearter. Kan fiskerne som høster av Namsenlaksen ha endret dens egenart? Flere villaksentusiaster frykter nemlig for det.

Flere forutsetninger må i så fall være på plass. Fisk i en gruppe med spesielle egenskaper må blant annet systematisk beskattes hardere og gis mindre sjanser til å føre sine arvbare egenskaper videre enn fisk i grupper med litt andre type egenskaper. Vi kan anta at jo hardere beskatningen er og jo sterkere det selektive fisket er, jo større sjanser for effekter. Fanger vi nesten all storlaksen og nesten ingen smålaks, eller nesten bare laks som vandrer opp tidlig, kan det gi muligheter for en dreining mot flere småvokst laks som vandrer seinere opp.

Men fiskes det selektivt på grupper av Namsenlaksen? Flere års merking av laks med radiomerker og Lea-merker viser at omkring 30 % av laksen som vandrer opp i Namsenvassdraget høstes av sportsfiskere. Dette regnes som en moderat beskatning sammenlignet med andre laksevassdrag. Resultatene viser ingen tydelig fangstseleksjon for noen av de undersøkte grupper laks, men resultatene kan være mer usikre for noen sidevassdrag. Samlet sett er det likevel en liten og usikker tendens til at storlaks og at laks som vandrer tidlig opp i Namsenvassdraget beskattes litt mer enn mellomlaks og de seint oppvandrende. Og videre at laks som har vært i elva og gytt tidligere trolig beskattes mindre enn de som for første gang er i elva for å gyte. Hunner og hanner beskattes like mye.

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning har i en gjennomgang av resultatene fra undersøkelser i Norge og i andre land ikke funnet bevis for at sportsfiske har endret villaksbestandens egenart, men de mener likevel at mulighetene bør undersøkes nærmere. Siden bestander med få individer kan være mest sårbare vil det være overraskende om fiske har endret på Namsenlaksens egenart, så lenge slike effekter ikke er funnet i andre undersøkte vassdrag. Namsen som helhet har en tallrik bestand som beskattes moderat og hvor de ulike grupper fisk beskattes omtrent like mye.

Fiskerne observerer likevel at villaksen i Namsen endrer seg. Det skyldes at også laksen påvirkes av sitt livsmiljø. Svingninger i miljøforhold kan for eksempel gi store forskjeller fra et år til et annet i antall laks, relativ fordeling mellom størrelsesgrupper, kondisjon og når laksen vandrer opp i Namsen. For eksempel er mye av årets smålaks mye feitere enn fjorårets og det har med gode matforhold i havet å gjøre, og ikke med endringer i Namsenlaksens egenart. Endringer styrt av miljøforhold kan også skje over lang tid, i mindre steg og være vanskeligere å oppdage enn i eksemplet over. I avlsarbeidet av oppdrettslaks derimot kan en «søskengruppe» oppdrettslaks gis nøyaktig de samme livsbetingelsene. Derfor er forskjeller i arvbare egenskaper individene imellom enklere å oppdage, og de «beste» kan systematisk avles på.

Laksefiskere flest har svært sterke følelser knyttet til villaksen og de vil for alt i verden unngå å skade bestandenes sunnhet og produktivitet. Med nåværende kunnskap kan fiskeren i sjø og elv med god samvittighet fiske sin Namsenlaks, stor eller liten, og gjerne på tradisjonelt vis nyte denne fantastiske matressursen. Fortsatt god sommer og skitt fiske!

Tone Løvold
seniorrådgiver

Frode Staldvik
daglig leder

Kunnskapssenter for laks og vannmiljø